

Reflexe výuky formou propustek na 1. stupni ZŠ

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje

Autor materiálu: Mgr. Marcela Bláhová Blahutová

Název školy, na níž autor působí: ZŠ Bor

II. Kontext:

Cílová skupina: 1. a 2. stupeň ZŠ, střední škola

Předmět, v němž byla technika realizována: Realizace probíhá napříč předměty, u mě konkrétně v hodině českého jazyka a matematiky.

Další relevantní informace: Propustky můžeme využít v jakémkoliv předmětu na 1. a 2. stupni základní školy, taktéž na škole střední.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Propustky – jedna z technik formativního hodnocení, díky které si můžeme u žáků ověřit aktuální stav porozumění probírané látce. Můžeme rychle zjistit, kde se žáci zrovna nacházejí a jak jim popřípadě pomoci, aby dosáhli stanoveného cíle. Každý žák má tak možnost sám zhodnotit svůj školní výkon a zamyslet se nad svými silnými a slabými stránkami. Je důležité, aby se s propustkami pracovalo i nadále, a to poskytnutím zpětné vazby od učitele. Propustky můžeme psát na lepicí papírky a odevzdat při odchodu ze třídy, ať už nalepením na tabuli, či dveře. Je také možné, aby žáci psali na flipchartovou tabuli. Učitel pak ponechá žákovu zpětnou vazbu na tabuli do druhého dne, kdy se k propustkám vrátí a pracuje s nimi v navazující hodině.

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Po každé skončené hodině/dnu/týdnu jsem cítila, že je potřeba, aby se žáci zamysleli nad konkrétními otázkami. Chtěla jsem, aby si uvědomili, kam dnešní hodina směřovala, co vše nového jsme si dnes pověděli, a aby se zaměřili také na zhodnocení svého výkonu během hodiny. Propustky mi tedy přišly jako jeden z dobrých prostředků pro reflexi na konci hodiny.

Ve své třídě používám propustku několika různými způsoby. Někdy ji žáci píší a odevzdávají na konci hodiny, jindy na konci školního dne nebo jako zhodnocení za celý týden. Vždy se snaží popsat, co se jim dařilo, které aktivity je bavily, ve kterých chvílích se cítili dobře, popřípadě mohou napsat paní učitelce, co pro ně bylo v tento den obtížné, nepříjemné apod. Mohou také zanechat povzbudivý vzkaz, pochvalu nebo poděkování. Propustky tvoříme během posledních minut v hodině. Používám dva různé způsoby zadání. Jako první způsob jsem zvolila napsání tří otázek na tabuli, například:

1. Jak jsi porozuměl/a probírané látce?
2. V čem bys potřeboval/a pomoci (ať už ode mne/kamaráda...)?
3. Jak se ti dnes během hodiny pracovalo?

Druhý způsob, který využívám, je úplně otevřený. Žáci na propustku napíší jakýkoli bezprostřední komentář po hodině, bez bližšího zadání.

Propouštěcí lístečky na konci dne mohou pomoci učitelům zjistit, jak se žák v daný den cítil, jak se mu pracovalo, v čem potřebuje učitelovu pomoc, nebo naopak co se mu za tento den povedlo, v čem se cítí být jistý, co ho potěšilo apod. V příloze 1 a 2 jsou ukázky propouštěcích lístečků od různých žáků.

Reflexe učitele

Žáci se na propouštěcí lístečky velmi těší. Zvykli si, že je vyplňují obvykle na konci každého dne. Většinou jsou propustky pozitivně laděny, učitel v nich však může najít i odpovědi na nejrůznější otázky, např. proč dítě v daný den nepracovalo tak aktivně. Můžeme se v nich

dočíst, že dítě něco trápí nebo že se špatně vyspalo a nemohlo se při vyučování soustředit. Občas se děti vyjádří i k práci učitele, což může být velmi podnětné a inspirující.

Zavedení této techniky formativního hodnocení mi nedělalo žádné problémy. Není potřeba žádná složitá příprava, žádné speciální pomůcky. Postačí nám jen psací potřeby a lepicí lístečky. Využívala jsem možnost lepicích lístečků – každému z žáků jsem rozdala jeden a při odchodu ze třídy je žáci nalepili na vchodové dveře. Byl to pro ně jasný signál, že hodina je ukončena a mohou třídu opustit. Tuto techniku využívám zejména po vyvození nové látky v hodinách českého jazyka a matematiky. Každý z žáků mi tímto způsobem zanechá zpětnou vazbu, díky níž zjistím, kolik žáků nové látce porozumělo a zda je potřeba ještě další dovysvětlení. Zároveň se propustkami loučíme v pátek před víkendem (viz příloha 1). Na konci našich hodin se propustky staly samozřejmostí a mnohdy si žáci vyžádají tuto techniku sami. Cítí například, že se jim tento den (v této hodině) pracovalo (nepracovalo) dobře a mají potřebu mi to sdělit. Na začátku zavádění této techniky se však stávalo, že se někteří žáci dostatečně nerozepsali, tudíž následná práce s propustkami byla o to složitější (např. příloha 2, výrok: „Bylo to v pohodě“. V takových případech se snažím doptávat v následující hodině, popřípadě následující den. Žáci se snaží formulovat, co konkrétně bylo v pohodě a co v danou chvíli vlastně hodnotili (porozumění látce, klima ve třídě, výkon paní učitelky apod.). V tuto chvíli se mi dostává ústního dovysvětlení a mnohdy i přiznání, že se jim opravdu třeba v hodině nevedlo nebo neměli zrovna chuť, náladu se rozepisovat. Během takové odpovědi si vysvětlíme, v čem žák vidí své slabiny a jak mu můžeme dále dopomoci.

Na začátku zavádění této techniky jsem měla problémy s důvěrou některých žáků. Nebyli schopni se mi dostatečně „otevřít“ a zhodnotit objektivně svůj výkon nebo výkon vyučujícího, skupiny atd. Stačilo tuto techniku párkrát zopakovat a zhruba po měsíci jsem již od každého žáka obdržela delší komentář k tomu, kam se za dnešní den / za týden posunul, co ho bavilo/nebavilo, co pro něj bylo přínosem. Mnohdy se objevila také zpětná vazba k mé osobě.

Pokud jsem narazila na propustce na negativní ohlasy vůči mé osobě nebo snad na sdělení, že žáci nepochopili danou látku, vždy jsem druhý den před zahájením vyučování s žáky jednotlivé propustky probrala (nejmenovala jsem, kdo danou propustku napsal) a vysvětlili

jsme si jisté nesrovnalosti. Poděkovala jsem také za ostatní propustky. Mnohdy jsem žákům přiznala, že jsem si sama uvědomila, že je zapotřebí dané téma vysvětlit znovu a že se budu soustředit více na to, aby látku pochopili. Pokud se na propustce objevilo, že žáky daná hodina nezaujala, rozebrali jsme spolu jednotlivé části hodiny, a dospěli tak k tomu, v čem vidí problém, kdy se necítili zapojeni, jaké aktivity by si přáli do hodiny zařadit apod.

Reflexe žáků

Když jsem se žáků ptala, jak vnímají tuto techniku formativního hodnocení, bylo mi jednohlasně řečeno, že si již nedovedou představit hodiny nebo zakončení týdne bez propustek. Velmi kvitují to, že jsem jim dala prostor se vyjádřit k jednotlivým hodinám a že jsem ochotna s nimi hodiny rozebírat. Zaobíráme se částmi hodin, které pro ně byly nezáživné, snažíme se vnést do hodin více aktivit, o které si řeknou sami žáci.

Doporučení při využití v praxi

Tuto techniku lze použít každý den na konci vyučování nebo jako shrnutí práce za celý uplynulý týden. Tato technika není náročná na časovou dotaci.

Doporučila bych, aby se učitelé obrnili trpělivostí. Může se totiž stát, že na začátku zavádění této techniky formativního hodnocení nebudou žáci zcela rozumět tomu, co mají psát, k čemu se mají vyjadřovat.

I já jsem na začátku nalézala spíše poloprázdné papírky. Bylo vidět, že žáci v sobě sami bojují s tím, co všechno mi „mohou“ či „nemohou“ sdělit.

Nikdy žákům neříkejte, že jejich propustka je nedokonalá, že jste se toho z ní moc nedozvěděli, že není zkrátka dobrá. Každý žák potřebuje svůj čas na to, aby se naučil sám sebe hodnotit, popřípadě zhodnotit činnost někoho jiného. Doporučuji, abyste se k propustkám vraceli, buď hned příští den, anebo po víkendu (pokud se propustkami loučíte s dětmi před víkendem). Žáci tak mají pocit, že jejich práce „nepřišla vniveč“ a vy jste se jejich názory zaobírali, zajímali jste se o ně.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Foto – propouštěcí lístečky po týdnu

Příloha 2: Foto – propouštěcí lístečky po skončení hodiny

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

